

Dali, a nagy mágus

Hát igen. Nagy mágus volt a jó öreg katalán. Szemfényvesztő őrlött, aki gicse-ember, pojáca köntösebe burkolózva öltött nyelvet a világra.

Kipodrótt bajusszal, fején koronával tekint ránk a plakátról Salvador Dali, a JATE aulájában. A tavalyi fantasztikus, monstre budapesti kiállítás után jólesik végignézni ezen a szemmel és lélekkel átfogható méretű tárlaton. Apró csepp ez a hömpölygő életműből, kis keresztmetszet egy zseniális figura hagyatékából. Együtt van itt a reneszánsz Dante-Beatrice tisztasága, a barokk — deus ex machina — szemfényvesztése, a szürrealizmus képzeleten túli, abszurditástig tágitott rendje, a szecesszió mámoros, keleti, szellemidéző titkossága. S jelen van itt a mindent átszövő, a dolgok, az érzések, érzékek mögül folyton kikacsintó erotika, a nagy életelixír.

Dali képzeletársításai első látásra talán esetlegesnek tűnnek, ám tovább szemlélődve, világában elmerülve rájövünk, játékaik mögött kegyetlen életszítás húzódik meg. S ugyanakkor csömörrel telített, enerváltságáról árulkodó életérzések rejtőzködnék. A Nagy szakácskönyv grafikasorozatában a töltött csirke hasát egy-

Nagy László felvétele

mással összefonódó, birkózó emberkupa domborítja, a pillangókkal ékesített hidegtál tetején koronás fácan terpeszkedik, a kekszfejű-szes, édesarcú hölgy jégkockába belefagyasztott csata-jelenetet próbál lehelletével felolvasztani, a ráktortán — mint marcipánfigurák — vérbe fagyott, levágott fejű, kezű emberek fekszenek, az egészben sült hal pedig olyan, mint felcíomázott hulla a ravatalon. Afféle neomanierizmus ez, Dali ebben, a sorozatban egy lélekben kiürült, eszméktől üres korban, a polgári jólét felértékelődött „étkeit” gyűjti csendéletbe.

Talán ezen tartalmak miatt nem mutogatták nekünk évtizedekig az élvhajásznak, dekadensnek kiállított Dali műveit. Harcos optimizmusunkra nyilván nem tett volna jó hatást. S hogy a csömör, a páras bűdösségfelhő a polgári jólét s a fogyasztói társadalom megszületése előtt lep ben-nünket el, arra nyilván nem számítottak a képzőművészet vasfüggönyénél strázsálók.

Salvador Dali grafikáiból és plasztikáiból rendezett „kamarakiállítás” december 3-áig láthatják az érdeklődők.

(—pacsika—)

Egy fontos ember

A város vendége volt a magyar irodalom egyik nagy elő klasszikusa, a Londonban letelepedett Határ Győző, kinek hatalmas életműve fokozatosan találja meg az itthoni olvasókörzömet is. E folyamat egyik koránt sem elhanyagolható epizódja, hogy a JATE kiadó gondozásában a közel-múltban jelent meg a *Fontos Ember* című Határ-regény. A hetvenötödik életévére érkező íróval szegedi látogatásakor beszélgettünk.

— Engedje meg, hogy egy általánosabb kérdéssel kezdjem. A nyugaton élő magyar írók közül Cs. Szabó László az elsők között kezdett el újra itthon publikálni. A kint élő olvasó- és literátortábor meglehetősen ellenszenvvel fogadta ezt a tényt. Ezek szerint, nem csak itthonról, hanem nyugat felől is működött egy erendően politikai természetű cenzúra?

— Nem pontosan erről van szó, hiszen Nagy Kázmér, az Ausztráliából Londonba települő prózáiróval és publicistával kell kezdeni ezt a történetet. Elvesztett alkotmány címmel írt könyvet az emigrációról. Ebben a könyvben ő igen-csak szimpatizálva értékelte a Kádár-rendszert. Ekkor „Csé” hatalmas kampányt indított ellene, bojkottra hívta fel az egész emigrációt, hogy még csak ne is beszéljenek Nagy Kázmérral... Miközben ilyen „harcias” hangokat hallott, senkinek nem kötötte az orrára, hogy ő már régen, mindenféle más csatornákon, elsősorban líllyesen keresztül — akinek erősen udvarolt — sőt, még hivatalos fórumokat megkörnyékezte is, építette az „aranyhidat” hazafelé. De csak magának! A dologhoz nem fűzők kommentárt. Engem nem érdekelt Nagy Kázmér, sem az ő publicisztikája. Az pedig, hogy „Csé” mindenáron haza szeretett volna jönni, s ezért óriási engedményeket tett a Kádár-rendszernek, kvázi dezaválta, amit eddig tett, hát ez, enyhén szólva, nem festett valami szépen...

— Az Ön hazatérése egészen más természetű volt...

— Igazából soha nem vesztettem el az otthonhoz visszavezető fonalat. Az irodalom segített ebben; ren-

geteg recenziót írtam először idősebb, majd egyre többször fiatalabb pályatársakról is. Olyannyira, hogy végül rendszeresen kaptam az itthon megjelent könyveket. Annyi volt az én titkos politikám, hogy soha olyan könyvről, ami kevésbé nyerte meg a tetszésemet, nem írtam. Ugyanakkor, soha könyvet, levelet nem hagytam megköszönetlenül. Amelyik regény avagy verseskötet azonban tetszett, arról örömmel szoltam valamelyik angliai magyar, vagy éppen a Szabad Európa Rádióban...

— Kik voltak azok a fiatalok, kikkel közelebbi kapcsolatba került?

— Mára már ezek a „fiatalok” is negyven és ötven év körül vannak. Közéjük tartozott például Szepesi Attila, Nagy Gáspár, egy ideig Petry György, de írtam a pályakezdő Tandoriról is... Nem hiszed el, legalább félezer recenziót írtam. Nem állítom, hogy mind magyar könyvről, mert hisz legalább kétszáz nyugati, angolszász, francia... stb. kiadványról szól. Amikor például Malthus, aki egy zseniális koponya, újra megjelent öt vastag kötetben, aminek az ára fenomenális volt, négyszáz(!) font, nos, tehát róla is kellett írni. De nem hiányzik a sorból Gibbon, Graves vagy Koestler sem...

— Önt az egyik irodalmi újságban Szentkuthy és Hamvas Béla társaságában ezoterikus írónak nevezték. Mit szol ehhez a társasághoz, és a minősítéshez?

— Nem voltam elragadtatva ettől az esszétől, pedig szerzője, Rugási Gyula, kiváló esszéíró. A három író illeten összekapcsolása meglehetősen erőszakos dolog. Képletesen úgy tudnám érzékeltetni a dolgot, hogy ez olyan szekertábor, melynek háromfelé állnak a rúdjai, s a három paripa is háromfelé haladna. Hamvas Béla egészen más jelenség, mint Szentkuthy, s a magam szerény módján én megintcsak más vagyok és akarok lenni, mint ő. Félreértés ne essék. Hamvas például jó barátom volt, annak ellenére, hogy nem osztottam a filozófiáját, miként Szentkuthynak az esszétikájával (nem értettem egyet... En ugyan elkezdtem egy ezoterikus sorozatot, de ez csak egy tréfás-ironikus olvasói belépő volt az adott regénybe. Mert aki ezt a könyvet elolvassa, annak vállalnia kell, hogy háborgatva lésszen álmában, netán megrendítem addig szerzett hitét. Odairtam a könyv elejére, hogy ami itt történik, az a keveseknek szól: ezotéria. Egyébiránt mindig iparkodtam könyvebbé tenni az olvasó dolgát... Darvasi László

„Köszönöm neked a sikert”

Szabó Miklós 80 éves

A Szegeden máig nagyon népszerű operaénekes verséből való a cimbéli idézet. Nem tévedés, Szabó Miklós verset írt a felújított Szegedi Nemzeti Színház megnyitása alkalmából. Bár ebből a tényből is lehet következtetni a városhoz és színházához fűződő érzelmeire, nem állhatjuk meg, idézzük ide még egy paszszot: „Szeged színháza, tünt szerelmem, / Nevedre száz rim kel szivemben, / Simogató, szép izenet, / Arról, hogy ott, a Tisza partján, / Mennyi taps, mennyi fény suhant rám, / Mert szeretél s szeretlek.”

Tizenöt esztendőig volt élvonalbeli énekes a szegedi operatársulatnak, a szerelmes viszony azonban, úgy gondoljuk, jóval tovább tartott, s tart ma is. A nyáron a Szabadiéri Turandot Altoum császáráként is megérezhette az idős művész a több ezres közönség ragaszkodását. Volt színházának megbecsülése nyilvánvaló: most, hogy 80 éves lett, Gregor József meghívta a Rigolettóba. A holnapi előadáson a függöny előtt köszöntik a közönséget képviselő városi vezetők, a színházirányítók és kollégái.

Mi is — olvasóink nevében is — szívből gratulálunk!

Lírai szemlélődés

Két fiatal képzőművész kiállításának adott otthont a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem.

Sávi Márta grafikái alapos megfigyelőképességről, a szemlélődő magatartás-erényeiről tanúskodnak. Szeretettel veszi birtokba a valóságot: elmélyülten, türelemmel képezi le a természet csodáit lett legyen az a természet vagy az ember által alkotott produktum. A látvány mögül felfedi a rend és az építmény gazdag hierarchiáját. Egy-egy emlékezetes utazás, ősz mányozására is lehetőség nyílik. A hit magaslatai I—lenyomatai e grafikák; akár III. című, talán a legjobb magányos fákat, virágcsokrokat, köépületeket örökít meg rajtuk. A Falak, a Dél-görögországi hangulat és kotásuk — elmélyült szem-

A hit magaslatai című (három-három részből álló) művek, és — tizedikként — a Kolostor olyan egyseget alkot, melyben a látásmód és ábrázolásmód azonossága szembeötlő. Némi távolságtartás, látszólagos hidegség (köépületek) sugárzódik első rátekintésre belőlük; alaposabb szemrevételezés, többszöri visszatérés után azonban pontosan ellenkező hangulat támad a befogadóban: melegség, puhaság, líraiság. A konkrét és elvont filozófiai kategóriák tanulmányozására is lehetőség nyílik. A hit magaslatai I—lenyomatai e grafikák; akár III. című, talán a legjobb magányos fákat, virágcsokrokat, köépületeket örökít meg rajtuk. A Falak, a Dél-görögországi hangulat és kotásuk — elmélyült szem-

lélődést igényel, s feltételez.

Kelemen Márta monotípiái inkább festői, mint grafikai erényekkel rendelkeznek. A színeket alárendeli érzelmeinek. Portrei drámaian feszültek; s némi szomorúságot áraszt a domináns barna szín, különös-képp a Múlo idő és a Faust című, igen szép és meggyőző alkotásokban. A színes nyomatok alkotójának a misztikum iránti vonzalmát egyik-másik műve világosan bizonyítja.

Szávai Márta és Kelemen Márta kiállítása a SZOTE Dóm téri oktatási épületében november 30-áig tekinthető meg.

S. I.

Élet és vér

A világon az elsők között vagyunk mind az öngyilkosságok, mind a véradók számát tekintve. Végletekre hajlamos nemzeti lelki karakterünkre oly jellemző ez, hiszen míg az előbbi személyiségünk leértékelésének végjátéka, addig az utóbbi az egészséges, a jótett okozta meglegedettségéből fakadó önértékelés mutatója.

E sorsfordulós napokban bizonyára jelentéktelen apróság, hogy ma a véradókat köszöntjük. Csak hogy, a nemzet nagy gondjai — amik mostanság minden magyart foglalkoztatnak — pillanatok alatt parányira zsugorodnak, ha magunk kerülnünk életveszélybe, avagy szereteteink élete függ a másik ember adott véréől.

Célját vesztett vállalkozások

Gymorszorítóan vinnyog a mentő, és száguld útjából félrekenyszerítve a járműveket. Végállomás a gyermekklinika. A szétcsapódó fehér ajtók mögül kigördül a hordágy. A vérell telt palackot már az úton bekötötték, s most a mentőorvos tartja óvatosan mindaddig, míg a mütöbe érve az állványra nem helyezhető. A palackból csordogáló vér lassacskán elfogy, pedig a mütöbehez többször ennyi kell.

Gyakorlati és megrázó élmények. Prefort László adjunktus mindennapjaiban, hiszen a gyermekklinika altatórva immáron negyed százada majdhogynem naponta kap újabb és újabb lökést, hogy nyújtsa a karját, adja a vért azokért, akiknek mütöjénél segédkezik. Van-e, lehet-e nagyobb lökőerő a segítségvállalásra, mint látni újszülöttet, csecsemőt, kisgyereket a mütöasztalon. Megélni a tényt: az operációk többsége az áldott vér nélkül célját veszített vállalkozás.

A mütöasztalon, kórházi ágyakon végződő emberi tragédiák mindennél erősebben ösztökélik a gyógyító társadalom tagjait a véradásra. Ezért, hogy szorgos véradó a gyermekgyógyász professzor, a kiváló, országsszerte ismert szívsebész, a véradó állomás igazgatója, az egészségügyi főiskolások majd mindegyike, az orvostanhallgatók népes tábora.

Régi tapasztalat, azokon a munkahelyeken, ahol a vezető áldozza véré, a beosztottak is szívesebben nyújtják vénájukat. Az előjáró példája mindig modellértékű, de ez a tény sajnos kevés vezetőt érdekel, hiszen nem is oly rég — egyetlen hatalmi szóval — ki lehetett zárni a véradást az üzemből, hivatkozva a munkaidőalap védelmére.

AIDS-fertőzés egy az egymillióhoz

— Ez év elején arról beszélgettünk Gál György professzorral, a véradó állomás igazgatójával, hogy fogatkozik a véradók száma. Az év utolsó előtti hónapjában kérdem őt, igazolódtak-e korábbi féltémei?

— Az aggodalomra okot adó, nehézkes indítás után megnyugodhattunk, nem vesztettük el régi veradóinkat, s újakat is sikerült megnyerni e nemes mozgalomnak. Novemberi adataink szerint, négy százalékkal kevesebb a vérételek száma, mint tavaly ilyenkor volt, de a hátralevő egy hónap alatt ezt a lemaradást igyekeznünk behozni. El kell mondanom azonban azt is, hogy az AIDS-veszély miatt a korábbinál ésszerűbb a vérfelhasználás, és a nagy vérigényű mütöteknél olyan új módszereket vezettek be, amelyeknek köszönhetően jelentős mennyiségű vért lehet megtakarítani.

— Az AIDS-től való félelem sok, rendszeres veradót elrettentett, ugyanakkor a mütöteket előtt állók, a majdani vért kapók is rettegetek a fertőzéstől.

— Mindenképpen kizárt, hogy a vért adó AIDS-fertőzést kapjon a veradás alkalmával. Kétségtelen viszont, hogy a vér beadásakor van fertőzési lehetőség, de Magyarországon ennek rendkívül kicsi a kockázata. A veradók szűrése folyamatos. A hatszázezer magyar veradó között eddig mindössze 9 AIDS-fertőzöttet találtak. Annak valószínűsége, hogy hazánkban valak vért készítménnyel AIDS-fertőzést kapjon, egy az egymillióhoz.

— Említette az új mütöti módszereket, amelyek segítségével takarékoskodni lehet a vérről.

— Az igen vérigenyes szívmütöteknél a szív-tüdő készüléket ma már hígított vérral töltik fel. A másik módszer, amikor a mütötre váró betegnek az operációt megelőző két-három hónappal levezik a véré, majd mélyfagyaszta tárolják, és az operáció alkalmával ezt a saját vért használják. A nagy érmütöteknél — a korábbi értisztítással szemben — ma műérpótlás történik, ami szintén vérmegtakarítást tesz lehetővé.

— Ebben az évben hány vérigenyes nagy mütöteket végeztek a szegedi klinikákon?

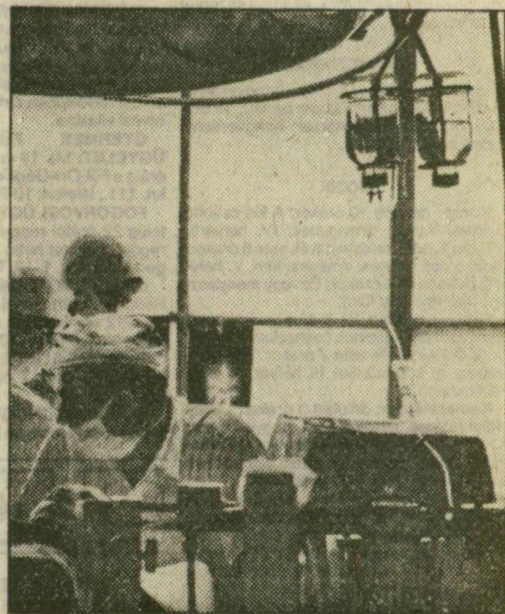
— Tavalyi adatot is mondanék az összehasonlítás érdekében. Az elmúlt évben 240 nyitott szívmütöteket végeztek. Most novemberben már 300-nál tartanak a szívbészszek. Tavaly 160 érmütöte volt, az idén közel ugyanennyi. A májmütöteket száma évente 50—60, a veseátültetéseké 40 körül mozog. A félreértések elkerülése miatt mondom el: a mütöteket mindaddig nem szabad elkezdni, amíg az operációhoz kellő, maximális vérmennyiség nem áll rendelkezésre, hiszen ha bármilyen szövdmény fellép, akkor még a tankönyvekben előírt vérmennyiség sem mindig elegendő. Ennek a biztonsági feltételnek a megteremtése okán a veradó állomásoknak minden esetben a maximális vérmennyiséget kell a mütöthez szállítaniok.

— A mütöteken kívül a balesetek miatt bekövetkezett vérvesztések pótlásáról is gondoskodniuk kell. A hirtelen tömegszerecséltenségre felkészült-e a veradó állomás?

— Mindig tartalékolunk a váratlan esetekre, s vannak készenléti, bármikor mozgósítható veradók. Mindemellett a dél-alföldi régió négy megyéjében működő 17 veradó állomás kölcsönösen segí egymást. A támogatást itt Szegeden különösen igényeljük, hiszen a SZOTE klinikáin a szív-, ér-, vese-, májmütöteket nagy száma miatt évente ezer litert meghaladó — a szomszédos veradó állomásoktól kapott — plusz vérre is szükségünk van.

Vérrel feloldott ellentmondás

Az alkotmányban rögzített állampolgári joga minden magyar embernek, hogy élete megmentéséhez, gyógyulásához a vér biztosított legyen. A vér előteremtésére viszont nincs kötelező érvényű rendelkezés, hiszen a veradás önkéntes, erre senki sem kényszeríthető. Az ellentmondás feloldására egyetlen lehetőség kínálkozik: felelősségvállalás a másik emberért. Magyarországon ezt a felelősséget 600 ezren érzik, Szegeden 22 ezer ember. Ennyien áldoznak véréüket életünkért.

A szegedi Vöröskereszt és a veradó állomás ma, hétfőn, délután 4 órakor, a BM helyőrségi klubjában köszönti a sokszoros veradókat, a mozgalom segítőit, a veradók napja alkalmából.

Kalocsai Katalin